

สาระการเรียนรู้	คำสอน	ระดับชั้น	มัธยมศึกษาปีที่ 4
หน่วยการเรียนรู้	เรื่อง	ความเชื่อเป็นพระพร	
ออกแบบโดย	ครูภาณี เทศขารี	โรงเรียน	พระมารดานิจจานุเคราะห์

1. การให้ภาพรวม (Big picture)

1.1 วัตถุประสงค์ (Objectives)

- (1) เพื่อให้นักเรียนเข้าใจถึงพระพรของพระเจ้าที่ทรงประทานให้เราโดยผ่านทางความเชื่อที่นักเรียนได้รับ
- (2) เพื่อให้นักเรียนตระหนักว่าความเชื่อนั้นเป็นพระพรที่ต้องได้รับการพัฒนาผ่านการภาวนาขอ และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับพระเจ้า

1.2 ความจำเป็น (Needs)

- ความเชื่อคริสตชนเป็นพระพรที่พระเจ้าประทานให้ ความเชื่อจะเจริญเติบโตได้ต้องผ่านการบำรุงเลี้ยงดู นั่นคือการภาวนาขอความเชื่อด้วยความร่วมมือของเรากับพระเจ้าและความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นของเรากับพระองค์

1.3 หัวข้อและเนื้อหา (Range)

- นักเรียนมีความเชื่ออันเป็นพระพรของพระเจ้าและต้องพัฒนาความเชื่อนั้นเสมอ
- คุณค่าพระวรสาร “ความเชื่อศรัทธา” (1)

1.4 การสร้างความน่าสนใจ (Interest)

- เปิดคลิปภาพความเชื่อโบราณให้นักเรียนดู เช่น ห้ามตัดเล็บกลางคืนเพราะวิญญาณบรรพบุรุษจะอยู่ไม่เป็นสุข ห้ามตากผ้าข้ามคืน กระจกจะเซ็ดปาก เป็นต้น

- สนทนาพูดคุยเกี่ยวกับความเชื่อในสมัยโบราณว่าคนโบราณเชื่อเช่นนี้เพราะอะไร เพราะทำไมอย่าตายจึงบอกว่าห้ามตัดเล็บกลางคืน จริงหรือเปล่าที่จะทำให้วิญญาณบรรพบุรุษอยู่ไม่สุข (ความเชื่อโบราณส่วนใหญ่เป็น “อูบาย” หรือ “โบราณอูบาย” เพื่อเตือนให้มีสติไม่ทำในสิ่งที่จะเกิดอันตรายกับตัวเองได้)

1.5 เวลา (Time)

- 2 คาบ ๆ ละ 50 นาที

2. การประเมินผลและการวัดผล

- นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นหรือตอบคำถาม
- การถ่ายทอดประสบการณ์ความเชื่อ
- การทำบันทึกประสบการณ์ความเชื่อ

3. การสร้างบรรยากาศ

- เปิด You tube เพลง “เมื่อลูกได้เชื่อ” รำพึงถึงเนื้อหาในบทเพลง

4. การนำเสนอบทเรียน

4.1 คาบที่ 1

อธิษฐานภาวนา

สวดบทอัญเชิญพระจิต” เพื่อวอนขอพระจิตในการนำทางการเรียนในบทเรียนนี้อย่างดี (2 นาที)

4.1.1 การสร้างประสบการณ์ (See)

- ครูเกริ่นนำถึงคลิปโฆษณาที่จะให้นักเรียนได้ดูและให้สังเกตสิ่งที่เกิดขึ้นในโฆษณานี้
- ชมคลิปโฆษณา “จี้จกทักห้ามออกจากบ้าน”
- ครูและนักเรียนร่วมทบทวนถึงเนื้อเรื่องจากโฆษณานี้ว่าสื่อความหมายความเชื่ออย่างไร?

4.1.2 การคิดวินิจฉัยประสบการณ์ (Judge)

- ครูตั้งคำถาม: “ถ้าตอนเช้าก่อนนักเรียนออกจากบ้านแล้วมีจี้จกร้องทัก นักเรียนจะทำอย่างไร? และนักเรียนคิดว่า ความเชื่อสำหรับนักเรียนคืออะไร?”

- ให้นักเรียนเปิดพระคัมภีร์ (ลูกา 17:5-10) เรื่อง ความเชื่อ อ่านซ้ำๆ ในใจ

“...หากท่านมีความเชื่อเท่าเมล็ดมัสตาร์ด และผูกกับต้นหม่อนต้นนี้ว่า 'จงถอนรากแล้วไปขึ้นในทะเลเถิด' ต้นหม่อนต้นนั้นก็จะเชื่อฟังท่าน....”

- ครูแจกใบความรู้ คำอธิบายพระวาจา(ลูกา 17:5-10) “พลังของความเชื่อ” ของคุณพ่อชัชยะ กิจสวัสดิ์ ให้นักเรียนอ่านและทำความเข้าใจถึงพระวาจาในตอนี้เพิ่มเติมจากคำอธิบายในใบความรู้ที่ครูแจกให้

- นักเรียนร่วมกันอภิปรายถึง “ความสำคัญของความเชื่อคริสตชน” จากคำอธิบายพระวาจา “พลังความเชื่อ” ของคุณพ่อชัชยะ กิจสวัสดิ์ ในประเด็นที่ว่า “สิ่งที่เป็นไปได้ไม่ได้ยอมเป็นไปได้เสมอ หากเราเชื่อว่าเป็นไปได้”

4.1.3 การลงมือปฏิบัติ (Act)

- แบ่งกลุ่มนักเรียนและให้บันทึกประสบการณ์ความเชื่อกับพระเจ้าและความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับพระองค์ในเหตุการณ์ต่างๆ ของชีวิตที่ผ่านมา และ แบ่งปันให้เพื่อนในกลุ่มได้รับฟัง
- ให้นักเรียนเขียนข้อตั้งใจในการเพิ่มพูนความเชื่อของคนเพื่อนำไปปฏิบัติและนำมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในคาบถัดไป

อธิษฐานภาวนา

สวดภาวนาร่วมกันเพื่อขอบพระคุณพระจิตเจ้าที่ได้ทรงนำทางในการเรียนรู้ในคาบนี้อย่างดี (2 นาที)

4.2 คาบที่ 2

4.2.1 การสร้างประสบการณ์ (See)

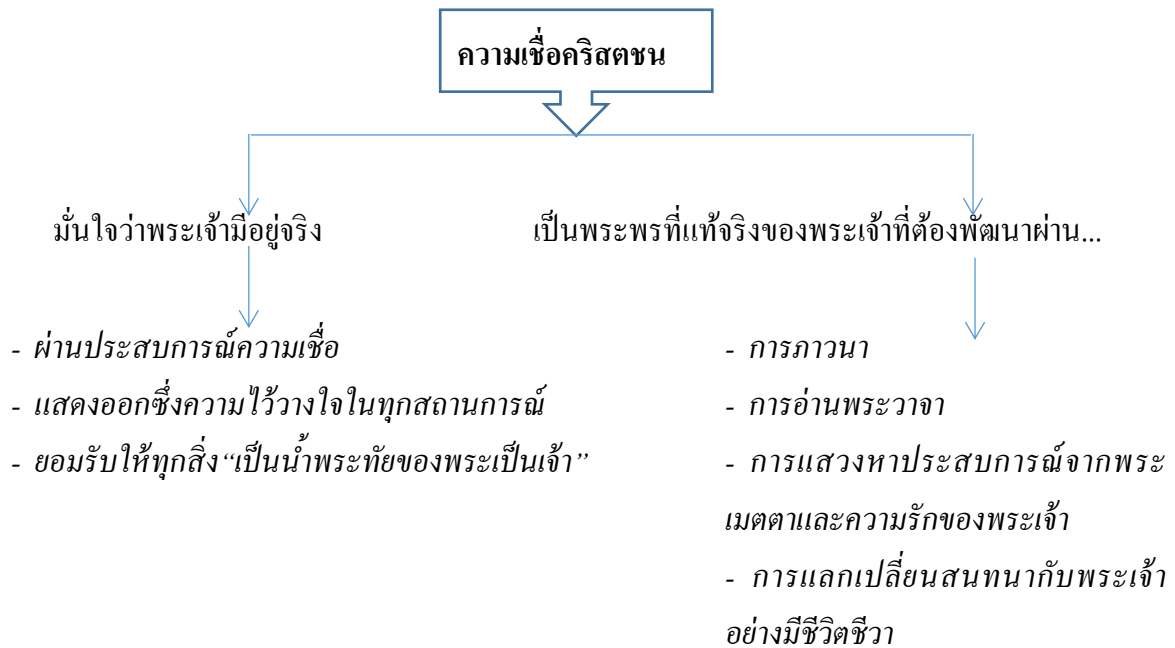
- ให้นักเรียนแลกเปลี่ยนข้อตั้งใจและประสบการณ์ที่ได้รับ
- ให้นักเรียนชมคลิป ความเชื่อ (การ์ตูน animation) สื่อเรื่องราวของชายผู้มีความเชื่อในพระเจ้าแม้จะตกอยู่ในสถานการณ์อันตราย
- ให้นักเรียนสนทนาพูดคุยและแบ่งปัน “นักเรียนได้สัมผัสความรู้สึกอะไรบ้างจากคลิปที่ชมไปนี้ และหากนักเรียนเป็นชายคนนั้นนักเรียนจะกระทำเช่นนั้นหรือไม่ นักเรียนคิดว่านักเรียนมีความเชื่อมากพอที่จะกระทำสิ่งใดได้บ้าง”

4.2.2 การคิดวินิจฉัยประสบการณ์ (Judge)

- แบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่มละ 5 - 6 คน
- ครูแจกใบความรู้เรื่อง “ความเชื่อ” จากหนังสือหลักธรรมคำสอนคาทอลิก ของคุณพ่อวุฒิเลิศ แห่งล้อม และใบความรู้เรื่อง “ความเชื่อคืออะไร?” จากหนังสือ คำสอนคาทอลิกสำหรับเยาวชน YOUCAT ภาคที่ 1 บทที่ 3 ข้อที่ 21
- อภิปรายร่วมกันในกลุ่มถึงความหมายของความเชื่อคริสตชนสำหรับตัวนักเรียน และยกตัวอย่างความเชื่อของบุคคลสำคัญในพระคัมภีร์ที่เป็นแบบอย่างความเชื่อแบบคริสตชน

- ออกแบบแผนภาพความเชื่อคริสตชนโดยสามารถอ้างอิงเนื้อหาได้จากใบความรู้ “ความเชื่อ” จากหนังสือหลักธรรมคำสอนคาทอลิก ของคุณพ่อวุฒิเลิศ แห่งล้อม และใบความรู้เรื่อง “ความเชื่อคืออะไร?” จากหนังสือ คำสอนคาทอลิกสำหรับเยาวชน YOUCAT ภาคที่ 1 บทที่ 3 ข้อที่ 21

ตัวอย่างแผนภาพ “ความเชื่อคริสตชน”

4.2.3 การลงมือปฏิบัติ (Act)

- ภาวนาสวนตัว ทบทวนชีวิตที่ผ่านมา และแบ่งปันประสบการณ์ความเชื่อที่นักเรียนเคยได้รับเพิ่มเติมจากคาบที่แล้ว
- ให้นักเรียนกลับไปภาวนาประจำวันเพื่อวอนขอพระพรแห่งความเชื่อ และทำบันทึกวิธีการภาวนา ความรู้สึกจากการภาวนาวอนขอความเชื่อ หรือประสบการณ์ความเชื่อที่เกิดขึ้นเพิ่มเติม แล้วนำประสบการณ์ที่ได้รับมาแลกเปลี่ยนในคาบถัดไป

5. การไตร่ตรอง

5.1 สะท้อน (Reflect)

- นักเรียนสามารถพัฒนาความเชื่อได้อย่างไรบ้าง
- ความเชื่อคริสตชนมีผลอย่างไรต่อการดำเนินชีวิตของนักเรียน

5.2 เชื่อมโยง (Connect)

- นักเรียนรู้จักสังเกตและพัฒนาความเชื่อของตนกับพระเจ้าผ่านประสบการณ์ต่างๆ ในชีวิต

5.3 ปรับใช้ (Apply)

- ด้วยความเชื่อ นักเรียนสามารถก้าวข้ามผ่านอุปสรรคและปัญหาต่างๆ ในชีวิต และเป็นแบบอย่างของคริสตชนที่ดีต่อคนรอบข้าง

6. สื่อการเรียนการสอน

- คลิปเพลงจาก youtube “เมื่อลูกได้เชื่อ” <https://www.youtube.com/watch?v=T1jREr72LsU>
- คลิปโฆษณา youtube ไทยประกันชีวิต “จ๊กจก” <https://www.youtube.com/watch?v=oZA1Ghj-8CE>
- คลิปการ์ตูน animations youtube เรื่อง “ความเชื่อ” https://www.youtube.com/watch?v=F_BCSooZ3qE
- ใบความรู้ คำอธิบายพระวาจา (ลูกา 17:5-10) “พลังของความเชื่อ” ของคุณพ่อชัชยะ กิจสวัสดิ์
- ใบความรู้เรื่อง “ความเชื่อ” จากหนังสือหลักธรรมคำสอนคาทอลิก ของคุณพ่อวุฒิเลิศ แห่งล้อม
- ใบความรู้เรื่อง “ความเชื่อคืออะไร” จากหนังสือ คำสอนคาทอลิกสำหรับเยาวชน YOUCAT ภาคที่ 1 บทที่ 3 ข้อที่ 21

7. การเตรียมตัวของครู

- 7.1 ศึกษาคำอธิบายพระวาจา (ลูกา 17:5-10) “พลังของความเชื่อ” ของคุณพ่อชัชยะ กิจสวัสดิ์
- 7.2 ทบทวนความรู้เรื่อง “ความเชื่อ” จากหนังสือหลักธรรมคำสอนคาทอลิก ของคุณพ่อวุฒิเลิศ แห่งล้อม
- 7.3 ทบทวนความรู้เรื่อง “ความเชื่อคืออะไร” จากหนังสือ คำสอนคาทอลิกสำหรับเยาวชน YOUCAT ภาคที่ 1 บทที่ 3 ข้อที่ 21
- 7.4 เนื้อหาศึกษาเพิ่มเติม

ใบความรู้ที่ 1 ความเชื่อ

ความเชื่อ คือ การยอมรับว่า ผู้คน สิ่งนั้น เหตุการณ์นั้น เรื่องนั้น มีอยู่จริง เป็นจริง และไม่สามารถจะพิสูจน์ได้ด้วยเหตุด้วยผล หรือตามหลักวิทยาศาสตร์ เมื่อเป็นเช่นนี้ อะไรก็ตามที่เราสามารถพิสูจน์ได้ด้วยเหตุผลหรือด้วยวิทยาศาสตร์ ก็ไม่ต้องอาศัยความเชื่อ เพราะมันเป็นความจริงที่พิสูจน์ได้แล้ว เช่น เราทราบว่าบนดวงจันทร์ไม่มีสิ่งมีชีวิตอาศัยอยู่เลย ดังนั้น ความเชื่อที่บอกว่ามีกระต่ายบนดวงจันทร์จึงไม่ถูกต้อง เพราะพิสูจน์แล้วด้วยการส่งมนุษย์อวกาศไปสำรวจดวงจันทร์ และพบว่าไม่มีสิ่งมีชีวิตจริงๆ

ความเชื่อ เป็นพระพรที่พระประทานให้มนุษย์ ให้มนุษย์ยอมรับในพระเป็นเจ้า และพระวาจาของพระองค์ที่ทรงมอบแก่มนุษย์ อันได้แก่พระคัมภีร์นั่นเอง

เมื่อเป็นพระพรที่พระประทานให้ จึงขึ้นอยู่กับพระองค์ที่จะทรงมอบหรือประทานให้ผู้ใด ให้ใคร หรือจะไม่ให้ใครก็ได้ เพราะเป็นสิทธิ์ของพระองค์ล้วนๆ ดังนั้น หลายครั้งเราจึงพบว่า หลายคนเรียนรู้พระธรรมคำสอนคาทอลิกได้ทะลุปรุโปร่ง สามารถตอบคำถามได้ทุกคำถาม แต่เขาไม่ได้เป็นคาทอลิก เพราะเขาไม่ได้รับความเชื่อ คำสอนที่เขาได้รับจึงเป็นเพียงแค่ ความรู้ เท่านั้น มันทาเป็นชีวิต หรือ ความรัก ไม่ แต่ตรงกันข้าม เราเห็นอีกบางคนอ่านหนังสือไม่ออก คำสอนไม่ค่อยจะรู้เรื่อง ถามอะไรก็ตอบไม่ค่อยได้ แต่กลับศรัทธา เป็นคาทอลิกที่ดี เป็นแบบอย่างที่ยอดเยี่ยม เพราะเขามีความเชื่อ ซึ่งเป็นพระพรที่ได้รับมาจากพระเป็นเจ้า ถ้าจะถามว่าทำไมเป็นอย่างนี้ ก็ต้องตอบว่า “เป็นน้ำพระทัยของพระเป็นเจ้า” เพราะพระองค์ทรงมีแผนการสำหรับทุกคน

ความเชื่อเป็นชีวิต เราเคยได้ยินคำพูดนี้อยู่บ่อยๆ ซึ่งแน่นอนว่ามีความหมายตรงกับ ความเชื่อ ในมิติของศาสนาคริสต์ กล่าวคือ เมื่อเป็นชีวิต ย่อมหมายถึง การ “เกิด แก่ เจ็บ ตาย” ดังสิ่งมีชีวิตทั้งหลายด้วย ผิดกันตรงที่ความเชื่อนั้นเป็นนามธรรม ไม่มีรูปร่างหรือร่างกายที่สามารถจับต้องได้ พุคง่าย ๆ ก็คือ ไม่ใช่รูปธรรม ที่เป็นวัตถุ

ความเชื่อของเราเกิดจากพระเป็นเจ้าประทานให้ และผู้รับจะต้องดูแลบำรุงเลี้ยงให้เจริญเติบโตเข้มแข็งขึ้น ด้วยความร่วมมือกับพระเป็นเจ้า ด้วยการแสวงหาประสบการณ์ จากพระเมตตา จากความรักของพระองค์ นั่นคือการปฏิบัติตนตามจิตตารมณ์ของพระองค์

ในเวลาเดียวกัน ถ้าหากเราไม่ระวังดี ๆ ถ้าเราปล่อยตัวละเลยหน้าที่ต่างๆ ของการเป็นบุตรที่ดีของพระเป็นเจ้า และการเป็นพี่น้องที่ดีต่อกันและกัน ความเชื่อของเราก็จะเจ็บป่วย หรืออาจถึงขั้นตายได้เหมือนกัน ดังนั้น ความเชื่อจึงเป็นชีวิตที่เราจะต้องดูแลอย่างดี

(ที่มา : หนังสือหลักธรรมคำสอนคาทอลิก คุณพ่อวุฒิเลิศ แห่งล้อม)

ใบความรู้ที่ 2 ข่าวดี ลูคา 17:5-10

(5) บรรดาอัครสาวกทูลองค์พระผู้เป็นเจ้าว่า ‘โปรดเพิ่มความเชื่อให้พวกเราเถิด’ (6) องค์พระผู้เป็นเจ้าจึงตรัสว่า ‘ถ้าท่านมีความเชื่อเท่าเมล็ดมัสตาร์ด และพูดกับต้นหม่อนต้นนี้ว่า “จงถอนรากแล้วไปขึ้นอยู่ในทะเลเถิด” ต้นหม่อนต้นนั้นก็เชื่อฟังท่าน

(7) ‘ท่านผู้ใดที่มีคนรับใช้ออกไปไถนา หรือไปเลี้ยงแกะ เมื่อคนรับใช้กลับจากทุ่งนา ผู้นั้นจะพูดกับคนรับใช้หรือว่า “เร็วเข้า มานั่งไต่เถิด” (8) แต่จะพูดมิใช่หรือว่า “จงเตรียมอาหารมาให้ฉันเถิด จงคาดสะเอวคอยรับใช้ฉันขณะที่ฉันกินและดื่ม หลังจากนั้นเจ้าจึงกินและดื่ม” (9) นายยอมไม่ขบใจผู้รับใช้ที่ปฏิบัติตามคำสั่งมิใช่หรือ (10) ท่านทั้งหลายก็เช่นเดียวกัน เมื่อท่านได้ทำตามคำสั่งทุกประการแล้ว จงพูดว่า “ฉันเป็นผู้รับใช้ที่ไร้ประโยชน์ เพราะฉันทำตามหน้าที่ที่ต้องทำเท่านั้น”’

พระวรสารตอนนี้บอกความจริงแก่เรา 2 ประการ

ประการแรกเกี่ยวกับ “พลังของความเชื่อ”

พระเยซูเจ้าตรัสว่า “ถ้าท่านมีความเชื่อเท่าเมล็ดมัสตาร์ด และผูกกับต้นหม่อนต้นนี้ว่า ‘จงถอนรากแล้วไปขึ้นอยู่ในทะเลเถิด’ ต้นหม่อนต้นนั้นก็เชื่อฟังท่าน” (ลก 17: 6)

เมล็ดมัสตาร์ดมีขนาดเล็กที่สุดในบรรดาพันธุ์ไม้ที่มีอยู่ในพระคัมภีร์ ส่วนต้นหม่อนเป็นไม้ชนิดหนึ่ง ใข้ใบสำหรับเลี้ยงตัวไหม ผลสุกกินได้

หากนำเมล็ดมัสตาร์ดกับต้นหม่อนมาเปรียบเทียบขนาดกัน คงเหมือนเอาเรือบดไปจอดเทียบเรือบรรทุกลูกเรือบิน

อย่างไรก็ตาม พระองค์ทรงเลือกใช้พันธุ์ไม้สองชนิดที่ไม่น่าจะเทียบเคียงกันได้ เพื่อขบขัน “พลังของความเชื่อ” ให้เห็นเด่นชัด

ถ้าพลังความเชื่อเพียงน้อยนิดเท่าเมล็ดมัสตาร์ด ก็สามารถเคลื่อนต้นหม่อนที่ใหญ่โตกว่ามากให้ไปขึ้นอยู่ในทะเลได้ อนึ่ง การเคลื่อนต้นหม่อนให้ไปขึ้นในทะเล เป็นสำนวนโวหารของชาวยิวและชาวตะวันออกอื่น ๆ ที่นิยมพูดและเขียนให้เห็นจริงเห็นจังมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ คนไทยก็นิยมพูดทำนองนี้เหมือนกันเช่น รักคุณเท่าฟ้า หน้าบานเป็นกระดิ่ง คอแห้งเป็นผง หนั่งเหนียวยิงฟันไม่เข้า เป็นต้น

ในกรณีนี้ เราจึงไม่จำเป็นต้องเข้าใจสิ่งที่พระองค์ตรัสตามตัวอักษร แล้วด่วนสรุปว่า เมื่อเชื่อและรับศีลล้างบาปแล้ว เราสามารถส่งต้นหม่อนให้ไปขึ้นในทะเลได้

เพราะประเด็นสำคัญที่พระองค์ต้องการสอนเราคือ สิ่งที่เป็นไปไม่ได้ ย่อมเป็นไปได้เสมอหากเรา “เชื่อ” ว่าเป็นไปได้

แม้ความเชื่อนั้นจะน้อยนิดเท่าเมล็ดมัสตาร์ดก็ตาม !

หากเรา “เชื่อ” ว่ามนุษย์ไม่มีทางบินได้ ไม่มีทางไปดวงจันทร์ได้ ไม่มีทางผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจหรือไตได้ แน่แน่นอนว่าสิ่งเหล่านี้ย่อมไม่มีทางเป็นไปได้ และจะไม่มีวันเกิดขึ้น !

แต่ถ้าเรา “เชื่อ” ว่าเราสามารถอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานของเราให้เป็นคนดีได้ เราสามารถทำให้สังคมของเราปลอดจากยาเสพติด การฉ้อราษฎร์บังหลวง การละเมิดทางเพศ หรือเชื่อว่าเราสามารถทำให้สังคมของเราเป็นพระอาณาจักรของพระเจ้าได้ และตัวเราเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมได้

แน่ว่าสิ่งเหล่านี้ย่อมเป็นไปได้ และจะเกิดขึ้นจริงสักวันหนึ่ง !

ที่ दिलิสิกไปกว่านี้ก็คือ เราคริสตชนไม่เพียงเชื่อมั่นในตัวเองเท่านั้น แต่ยัง “เชื่อมั่น” ในองค์พระเยซูเจ้าอีกด้วย เราจึงไม่ถูกปล่อยให้เผชิญหน้ากับสิ่งท้าทายต่าง ๆ ตามลำพัง... แต่เรามีพระองค์ผู้ทรงสรรพานุภาพอยู่เคียงข้างและพร้อมช่วยเหลือเราเสมอ นี่คือพลังอันยิ่งใหญ่อย่างยิ่งของความเชื่อ !

(อธิบายพระวรสารนักบุญลูกา ▶ ลก 17.5-10 พลังของความเชื่อ โดย คุณพ่อ ชัยยะ กิจสวัสดิ์)

ใบความรู้ที่ 3 ข้อ 21. ความเชื่อคืออะไร

ความเชื่อเป็นความรู้และความไว้วางใจ มีลักษณะเฉพาะ 7 ประการคือ

1. ความเชื่อเป็นพระพรแท้จริงของพระเจ้า ซึ่งเราได้รับ เมื่อเราอ่อนขออย่างร้อนรน
2. ความเชื่อเป็นอนุภาพเหนือธรรมชาติที่จำเป็นอย่างยิ่ง ถ้าเราต้องการบรรลุถึงการช่วยให้รอดพ้น
3. ความเชื่อเรียกร้องน้ำใจอิสระ และความเข้าใจที่ชัดเจนของบุคคล เมื่อเขาขอรับการเชื่อเชิญของพระเจ้า
4. ความเชื่อเป็นความมั่นใจแน่นอนเพราะพระเยซูเจ้าทรงรับประกัน
5. ความเชื่อยังไม่สมบูรณ์หากไม่นำไปปฏิบัติด้วยความรัก
6. ความเชื่อเติบโตขึ้นเมื่อเรารับฟังและเอาใจใส่ต่อพระวาจาของพระเจ้ามากขึ้น และเข้าสู่การแลกเปลี่ยนสนทนากับพระองค์อย่างมีชีวิตชีวาในการอธิษฐานภาวนา
7. ความเชื่อทำให้เราได้ลิ้มรสความปิติยินดีล่วงหน้าในสวรรค์ ตั้งแต่บัดนี้

ความรู้เสริม

- ความเชื่อหมายถึงการมอบชีวิตไว้กับความไม่มีขอบเขตของพระเจ้า (คาร์ล ราห์เนอร์ นักเทววิทยาชาวเยอรมัน)
- ความเชื่อคือความมั่นใจในสิ่งที่เราหวังไว้ เป็นข้อพิสูจน์ถึงสิ่งที่มองไม่เห็น (ฮีบรู 11:1)

(จากคำสอนคาทอลิกสำหรับเยาวชน YOUCAT ภาคที่ 1 บทที่ 3 ข้อที่ 21)